

МУҒАЛЛИМ ҲАМ ЎЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИЎ

Илимий-методикалық журнал

№ 2/3 2025

гуманитарные науки
естественные науки
технические науки

МУҒАЛЛИМ ҲАМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИЎ

Илимий-методикалық журнал

2025

2/3-сан

*Ўзбекистан Республикасы Министрлер Кабинети жанындагы
Жоқарғы Аттестация Комиссиясы Президиумының
25.10.2007 жыл (№138) қарары менен дизимге алынды*

*Қарақалпақстан Баспа сөз ғәм хабар агентлиги тәрәпинен
2007-жылы 14-февральдан дизимге алынды.
№01-044-санлы ғуўалық берилген.*

Нөкис

2/3-сан 2025

март - апрель

*Қарақалпақстан Республикасы мектепке шекемги хәм мектеп билимлендириўи
министрлиги, Қары Ниязий атындағы Тәрбия педагогикасы миллий институты
Қарақалпақстан филиалы*

Редактор:

А. Тилегенов

Редколлегия ағзалары:

Мақсет АЙЫМБЕТОВ	Сабит НУРЖАНОВ
Нағмет АЙЫМБЕТОВ	Захия НАРИМБЕТОВА
Айтмурат АЛЬНИЯЗОВ	Хушбоқ НОРБҰТАЕВ
Сапардурды АБАЕВ	Ойниса МУСУРМОНОВА
Адхамжон АБДУРАШИТОВ	Уролбой МИРСАНОВ
Хайрулла АЛЯМИНОВ	Сафо МАТЧОН
Мавлюда АЧИЛОВА	Шукурилло МАРДОНОВ
Азизжан АБДАЗИМОВ	Абдулхамид МИРЗАЕВ
Шухрат АБДУЛЛАЕВ	АбдимураТЕСЕМУРАТОВ
Байрамбай ОТЕМУРАТОВ	Даулетназар СЕЙИТКАСЫМОВ
Злийха ОРАЗЫМБЕТОВА	Қалыбай ПРИМБЕТОВ
Мансурбек ОНГАРОВ	Раъно ОРИПОВА
Алишер АЛЛАМУРАТОВ	Бахтиёр РАХИМОВ
Дилшодхўжа АЙТБАЕВ	Норим РАХМАНОВ
Тўлқин АЛЛАЁРОВ	Муқаддас РАХМАНОВА
Марифжон АХМЕДОВ	Светлана СМЕРНОВА (Москва, Россия)
Гулзабира БАБАШЕВА	Тажибай САПАРБАЕВ
Умида БАҲАДИРОВА	Мухаббат САЛАЕВА
Фархад БАБАШЕВ	Гўзал СОДИҚОВА
Гулзода БОЙМУРОДОВА	Улбосын СЕЙТЖАНОВА
Гулбахар БЕКИМБЕТОВА	Амина ТЕМИРБЕКОВА
Комил ГУЛЯМОВ	Нурзода ТОШЕВА
Маманазар ДЖУМАЕВ	Қуанишбек ТҮРЕКЕЕВ
Асқар ДЖУМАШЕВ	Тажибай УТЕБАЕВ
Дилдора ДАВРОНОВА	Амангелди УТЕПБЕРГЕНОВ
Мухтар ЕРМЕКБАЕВ (Шимкент, Қазақстан)	Мамбеткерим ҚУДАЙБЕРГЕНОВ
Алишер ЖУМАНОВ	Амангелди ҚАМАЛОВ
Гүлнара ЖУМАШЕВА	Тажикал ҚУДАЙБЕРГЕНОВА
Холбой ИБРАГИМОВ	Ойбахор ШАМИЕВА
Шохида ИСТАМОВА	Ризамат ШОДИЕВ
ВОХИД КАРАЕВ	Зафар ЧОРШАНБИЕВ
Алима КЕНЖЕБАЕВА (Тараз,Қазақстан)	Рустам ФАЙЗУЛЛАЕВ
Сарсенбай КАЗАХБАЕВ	Дўстназар ХИММАТАЛИЕВ
Мохира КУВВАТОВА	Тармиза ХУРВАЛИЕВА
Джавдод ПЎЛАТОВ	Умид ХОДЖАМҚУЛОВ
Ярмухаммат МАДАЛИЕВ (Шимкент, Қазақстан)	Жавлонбек ХУДОЙБЕРГЕНОВ
Меруерт ПАЗЫЛОВА	Гулрухсор ЭРГАШЕВА
Пердебай НАЖИМОВ	Гавхар ЭШЧАНОВА
Асқарбай НИЯЗОВ	Қонысбай ЮСУПОВ
	Гулара ЮСУПОВА

Maripova N. X. Taъlim klasteri bulaжak tarbiyachilarni innovatsion faoliyatga tayёрlashning integratsion muхiti sifatida	351
Urmonova T.I. Maktabgacha yoshdagi bolalar ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish pedagogik muammo sifatida	355
Mambetaliyev K.A. Boшланғич taъlimda ona tilini ўqitishning zamonaviy usullari	361
Farmonov O'N. Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda didaktik o'yinning ahamiyati	364
Atabekov F.O. Maktabgacha yoshdagi bolalarning jismoniy holatini shakllantirishning pedagogik-psixologik asoslari	369
Azamatova D.Sh. Individual ta'lim muhitida maktabgacha ta'lim tarbiyachilarini kasbiy-metodik tayyorlashning individual-psixologik shart-sharoitlari va xususiyatlari	373
Teshabayeva Z.S., Normurodova S.L. Maktabgacha ta'lim tashkiloti turli yosh guruhi tarbiyalanuvchilarida ijtimoiy munosabatlarni shakllantirish texnologiyalari	377
Kodirova M.E. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida harakatli o'yinlarni tashkillashtirish va bolalarda axloqiy sifatlarni rivojlantirish (tayyorlov guruhi misolida)	381
Shanasirova Z. Yu. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ekologik ta'limning pedagogik texnologiyasi	385
Ahadova R. A. Maktabgacha yoshdagi bolalarni kasbga qiziqirishda innovatsion STEAM dasturlarining qo'llanilishi	391
Abdunazarova Z. X. Bo'lajak boshlang'ich sinflarda ekologik madaniyatni shakllantirish mazmuni va falsafiy xususiyatlari	397
Xurvaliyeva T.L. Эмоциональное развитие детей дошкольного возраста	406

ТАСВИРИЙ САЪНАТ

Pirmatova N. Maqom san'ati: an'analardan zamonaviy ijodgacha	410
Saidqulova G. O. Pedagogik oliy ta'lim muassasalarida musiqa o'qitish metodikasini takomillashtirish mexanizmlari (maktabgacha ta'lim yo'nalishi misolida)	417

СОЦИАЛЛЫҚ ПЕДАГОГИКА

Buvorayeva G. Sh. O'quvchilarda faol fuqarolik kompetensiyasini rivojlantirishning ta'limiy-tarbiyaviy mexanizmlari	422
Maxmudova S.A. O'quvchilarda ekologik madaniyatni shakllantirishning innovatsion texnologiyalari	426
Tulishov G'R. Bo'lajak o'qituvchilarning kreativ kompetentligining tuzilmasi, mazmuni va o'ziga xosligi tushunchalar tizimi	430
Jabborova Yu.H. Maktab direktorlarining boshqaruv faoliyatini baholashda konseptual yondashuvlar	441
Erkinova S. O'zbekiston yoshlari iqtisodiy ijtimoiylashuvida etnik omillar ta'sirining psixologik xususiyatlari	448
Nazarova F.X., Nizamova Sh.I. Oliy ta'lim tizimini ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishda rivojlangan mamlakatlar modellari tatbig'i	453
Uzaqov N.H. Raqamli ta'lim jarayonlarini boshqarishda ta'lim tizimini modellashtirishning asosiy o'rni	458
Isoqov J.Z. Bolalarni sport turlariga saralab olishda psixologik temperament xususiyatlari	465
Yuldashev N. B. Inson resurslarini boshqarishning nazariy konseptual asoslari	470
Miskinova D.N. Ta'lim muassasalarining moliyaviy xo'jalik faoliyatini boshqarish	475
Nazarova F.X., Jonibekov J. J. Raqobatbardosh tibbiy xizmatlarni tashkil etishning zamonaviy talablari	480
Xolmatova S.K. Kredit modul tizimida mustaqil ta'lim ishlarini tashkil etishda xorijiy tajribalar	484

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR UCHUN EKOLOGIK TA'LIMNING PEDAGOGIK TEXNOLOGIYASI

Shanasirova Z. Yu.

*Chirchiq Davlat pedagogika universiteti
Maktabgacha ta'lim fakulteti dotsent*

Tayanch so'zlar: ustuvorlik, o'ziga xos, texnologiya, ko'kalamzorlashtirish, kontseptual, intensiv, intellektual, hissiy, shaxsiy, maqsadni belgilash.

Ключевые слова: приоритетный, конкретный, технология, экологизация, концептуальный, интенсивный, интеллектуальный, эмоциональный, личностный, целеполагание.

Key words: priority, specific, technology, greening, conceptual, intensive, intellectual, emotional, personal, goal setting.

РЕЗЮМЕ:

Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ekologik ta'lim texnologiyasi atrof-muhit komponentini o'z ichiga olgan bolalar faoliyatining turli turlarini (o'yin, mehnat, qidiruv, eksperimental faoliyat) birlashtirishga asoslangan. Rolli o'yinlar tabiiy tarix, atrof-muhit yoki atrof-muhit mazmuni va muayyan qoidalar mavjudligini nazarda tutadi. Ular bolalarni turli tabiat hodisalari va jarayonlari bilan tanishtirishga yordam beradi. Stol o'quv o'yinlari tabiiy ob'ektlardan foydalanishni bolalarning mustaqil o'yinlari atrof-muhit mazmunini o'z ichiga oladi. Ekologik tarbiyalash tarbiyalanuvchilarda tabiatni muntazam kuzatib borishga qiziqishni uyg'otadi, tabiatni himoya qilish uchun kurashishga, uning go'zalligini asrab-avaylashga olib keladi. Maqolada maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarga atrof - muhit orqali ekologik dunyoqarashni shakllantirishning psixologik-pedagogik va tarbiyaviy jihatlari yoritilgan.

РЕЗЮМЕ:

Технология экологического воспитания детей дошкольного возраста основана на сочетании разных видов детской деятельности (игры, труда, поиска, экспериментальной деятельности), включающих экологический компонент. Ролевые игры предполагают наличие природоведческого, экологического или экологического содержания и определенных правил. Они помогают познакомить детей с различными природными явлениями и процессами. В настольных развивающих играх используются природные объекты, в самостоятельных играх детей присутствует экологическое содержание. Экологическое воспитание вызывает у учащихся интерес к регулярному наблюдению за природой, побуждает их бороться за охрану природы и сохранение ее красоты. В статье рассмотрены психолого-педагогические и педагогические аспекты формирования экологического мировоззрения детей дошкольного возраста через окружающую среду.

SUMMARY:

The technology of ecological education for preschool children is based on the integration of various types of children's activities (game, labor, search, experimental activities) that include

an environmental component. Role-playing games imply the presence of natural history, environmental or environmental content and certain rules. They help to familiarize children with various natural phenomena and processes. Table educational games involve the use of natural objects, and independent games of children include environmental content. Ecological education arouses interest in children in regular observation of nature, leads to the struggle to protect nature, preserve its beauty. The article covers the psychological, pedagogical and educational aspects of forming an ecological worldview in preschool children through the environment.

Kirish. Jahonning barcha mamlakatlari kabi O'zbekistonda ham shaxs va jamiyatning moddiy va ma'naviy madaniyati ekologik mazmunga ega bo'lmoqda. Endilikda respublikamizda chiqindisiz, kam chiqimli va ekologik toza texnologiyalarni joriy etish, atrof-muhitni muhofaza qilishning iqtisodiy mexanizmlarini rivojlantirish va takomillashtirish, ekologik huquqbuzarliklar uchun ma'muriy-huquqiy choralar ko'rish, ekologik ma'rifat orqali aholining ekologik tafakkurini rivojlantirish, xalqaro ekologik munosabatlarni yo'lga qo'yish, tabiat, atrof-muhitga ko'rsatilayotgan salbiy antropogen ta'sirlarni kamaytirish, insonning atrof-muhitga sifat jihatidan yangicha munosabatini shakllantirishga olib kelmoqda.

Shaxsning ekologik madaniyati uning ekologik ongi va ekologik xulq-atvorini o'z ichiga oladi. Maktabgacha ta'lim muassasasi axborot, madaniy-ma'rifiy tuzilma sifatida barqaror rivojlanishning asosiy tamoyillarini amalga oshirishga va maktabgacha yoshdagi bolalarning ekologik madaniyati asoslarini shakllantirishning ishchi modeliga aylanishiga qodir.

Ekologik ta'lim tizimi yosh avlodning ekologik madaniyatini rivojlantirishning asosiy vositasi bo'lib, ekologik madaniyatning o'zi esa insonni tabiat bilan bog'lash, uni chuqurroq bilish asosida u bilan uyg'unlashtirishning yangi usuli kontekstida ko'rib chiqiladi. Bugungi kunda jamiyatda sodir bo'layotgan o'zgarishlar bilan bog'liq holda, zamonaviy maktabgacha ta'lim bolalarning katta hajmdagi bilimlarni olishiga emas, balki maktabgacha yoshdagi bolalarda integrativ fazilatlarini shakllantirishga qaratilgan: shaxsiy, intellektual, jismoniy. Maktabgacha ta'lim tizimi tomonidan yangi sifat natijasiga erishish bugungi kunda uning ustuvor vazifasidir.

Muhokama. Ta'lim jarayonini tashkil etishda integral yondashuv o'qituvchilarni zamonaviy ta'lim talablariga javob beradigan yangi pedagogik texnologiyalar, metodlar, ta'lim dasturlarini o'zlashtirish va o'z faoliyatiga joriy etish zarurati bilan duch keladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ekologik ta'lim texnologiyasi bolaning ruhiyatini shakllantiradigan turli yoshga oid tadbirlar orqali uning atrofidagi dunyoni o'rganishi haqidagi g'oyaga asoslanadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ekologik ta'lim texnologiyasi bolalar faoliyatining turli turlarini ko'kalamzorlashtirish va rivojlanayotgan predmetli

muhitni ko'kalamzorlashtirish, shuningdek, maktabgacha yoshdagi bolalarning atrof-muhit mazmuniga ega bo'lgan turli xil faoliyat turlari jarayonida maktabgacha yoshdagi bolalarning integrativ fazilatlarini shakllantirish orqali maktabgacha yoshdagi bolalarni ekologik tarbiyalash muammolarini kompleks hal qilishga qaratilgan.

Maktabgacha yoshdagi bolaning faoliyatini ko'kalamzorlashtirish uning mazmunini ekologik komponent tufayli boyitish demakdir. Ekologiya fan sifatida yuqori darajadagi integratsiya: falsafa, fan, san'at, amaliy faoliyat bilan tavsiflanadi. Maktabgacha ta'lim darajasida bu pedagogik jamoaning butun faoliyatini yashil qilish va bolaning turli xil faoliyat turlarini yashil qilish zaruratida namoyon bo'ladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ekologik ta'lim texnologiyasining maqsadi maktabgacha yoshdagi bolalarning ekologik ta'limiga kompleks yondashuvni amalga oshirishdir.

Ushbu texnologiyani amalga oshirish jarayonida hal qilinadigan vazifalar quyidagilardan iborat:

1. Bolalarda ekologiya bo'yicha tizimli bilimlar asoslarini shakllantirish, zamonaviy dunyoda yo'naltirishni osonlashtirish.

2. Atrof-muhit faoliyatiga asoslangan bolalar faoliyatining har xil turlarini tizimni tashkil etuvchi sifatida integratsiyalashuvi.

3. Bolalarda konstruktiv muammolarni hal qilishda ijodiy yondashish, mustaqil fikrlash va original g'oyalarni amalga oshirish.

4. Bolalarda ekologik yo'nalishdagi izlanish va kognitiv faoliyat ko'nikmalarini, o'zgartirish qobiliyatini va bilishdagi faol pozitsiyani shakllantirish.

Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ekologik ta'lim texnologiyasining kontseptual asosini quyidagi psixologik-pedagogik nazariyalar va qoidalar tashkil etadi:

- Maktabgacha yoshdagi bolaning bolalar faoliyati sub'ekti sifatida har tomonlama rivojlanishi kontseptsiyasi, bu bolaning intensiv intellektual, hissiy va shaxsiy rivojlanishi, uning tengdoshlar guruhidagi farovonligi va ijtimoiy mavqei bolalar faoliyati sub'ektining pozitsiyasini bilish bilan bog'liqligini ishonchli isbotlaydi.

Bu pozitsiya maqsadni belgilash va faoliyatni rag'batlantirishning mustaqilligi, uni amalga oshirish yo'llari va vositalarini topish, uni amalga oshirish yo'llari va vositalarini topish, o'zini o'zi boshqarish va o'zini o'zi qadrlash, natijaga erishish qobiliyatida namoyon bo'ladi.

Bolaning mavzu pozitsiyasini egallashi bolaga turli xil bolalar faoliyatida ishtirok etish va uning asosiy vakolatlarini shakllantirishga hissa qo'shish imkonini beradigan maxsus pedagogik texnologiyani talab qiladi.

- Yaxlit faoliyat tuzilishi (ehtiyojlar - motivlar - maqsadlar - shartlar - harakatlar) g'oyasiga asoslangan faoliyatga asoslangan yondashuv va muammolarni (muammolarni) maqsadli va maqsadli hal qilish orqali bilim va ko'nikmalarni faol tadqiqot o'zlashtirish jarayonini tushuntiradi. Muammolarni hal qilish uning holatini natijaga erishadigan tarzda o'zgartirish uchun ishlatilishi mumkin bo'lgan harakatni topishdan iborat.

Ushbu yondashuv faoliyatning bosqichma-bosqich (bosqichma-bosqich) tuzilishini tavsiflashni va olingan natijalarni grafik qayd qilishni o'z ichiga oladi. U insonning ichki va tashqi faoliyatining asosiy umumiyliги g'oyasiga asoslanadi.

Faoliyat insonning o'zini o'zi rivojlantirish, o'zini o'zi anglash va o'zini o'zi kashf etishning yagona yo'lidir. Maktabgacha yoshdagi bola faol faoliyatga intiladi va u qanchalik to'liq va rang-barang bo'lsa, bola uchun qanchalik muhim va uning tabiatiga mos kelsa, uning rivojlanishi qanchalik muvaffaqiyatli bo'lsa, potentsial imkoniyatlar shunchalik ko'p amalga oshiriladi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Eksperiment faoliyatining qoidalari va uslubiy yondashuvlari, unga ko'ra bolalarning maxsus faoliyati - eksperiment - qidiruv faoliyatining asosiy turi sifatida ajratilgan. N.N. Poddyakov o'z tadqiqotida bolalar eksperimenti bolaning maktabgacha rivojlanishi davrida etakchi faoliyat ekanligini ta'kidlab, bu "haqiqatan ham bolalar faoliyati" ekanligini ta'kidlaydi. Bunda bola atrofda predmet va hodisalarni to'liqroq anglash va o'zlashtirish maqsadida ularga turlicha ta'sir ko'rsatib, o'ziga xos tadqiqotchi vazifasini bajaradi.

N.N. Poddyakov turli xil hayotiy vaziyatlarda, bolalar (ongli va ongsiz ravishda) eng maqbul variantlarni izlashda kattalar yoki tengdoshlarida o'zlarining xatti-harakatlarining turli shakllarini "sinab ko'rishlari" uchun maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy eksperimentining alohida turini aniqlaydi.

Eksperiment faoliyatining asosi maktabgacha yoshdagi bolalarda eksperiment o'tkazish ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradigan mavjud bilim, ko'nikma va ko'nikmalar, sinov va xatolar orqali natijalarga erishish bo'yicha o'rganilgan tajriba va eksperiment maqsadini belgilash jarayonida yuzaga keladigan yangi muammoli vaziyatlar va uning yutuqlari o'rtasidagi ziddiyatdir.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning ekologik ta'lim texnologiyasini joriy etish samaradorligini ta'minlaydigan tamoyillar:

Muammoni hal qilish printsipi o'qituvchini muammoli vaziyatlarni yaratishni o'z ichiga oladi, bunda bola ularni hal qilishda ishtirok etadi. Muammoli ta'lim tizimlilik tamoyili bilan chambarchas bog'liq, chunki u bosqichma-bosqich murakkabroq vazifalarning ishlab chiqilgan tizimini amalga oshirishni o'z ichiga oladi.

Tizimlilik prinsipi bolaning turli xil faoliyati majmuasi orqali amalga oshiriladigan faoliyat tizimini nazarda tutadi. Tizimlilik tamoyili muammoli yondashuv orqali amalga oshiriladi.

Ko'rinish prinsipi maktabgacha yoshdagi bolaning vizual-majoziy va vizual-samarali fikrlashi bilan bog'liq bo'lib, rivojlanish muhitida har xil turdagi bolalar faoliyatini tashkil etishda hisobga olinadi.

Uning qo'llanilishi maqsad va vazifalarni hal qilish uchun o'qituvchi ma'lum yoshdagi bolaning tushunishi va o'zlashtirishi mumkin bo'lgan ob'ektlar va jarayonlarni tanlaydi, ularni bevosita o'z muhitida kuzatishi mumkin. Uslubiy nuqtai nazardan, aniqlik tamoyili o'qituvchi tomonidan ko'rgazmali materialdan faol foydalanishni nazarda tutadi.

Ilmiy prinsip o'qituvchi o'z ishida faqat bolalarning ma'lum yoshiga mos keladigan, ularning psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda ilmiy asoslangan uslubiy usullardan foydalanishini nazarda tutadi.

Insonparvarlik tamoyili, birinchi navbatda, o'qituvchilar tomonidan ta'limning gumanistik modelini tanlashda namoyon bo'ladi, bu o'qituvchi va bola o'rtasidagi munosabatlarning yangi turiga o'tishni nazarda tutadi, ular ikkalasi ham ta'lim jarayonida ishtirok etadilar, shu bilan birga bolaga o'z his-tuyg'ularini, fikrlarini ifoda etish uchun imkon qadar ko'proq mustaqillik beriladi, eksperimentlar orqali.

Bunday yondashuv bilan bola xato qilish huquqiga ega va har qanday nuqtai nazarni bildirishi mumkin. Ta'lim nuqtai nazaridan ushbu tamoyilni qo'llash yangi qadriyatlarga ega bo'lgan, iste'mol madaniyati asoslarini biladigan, o'z sog'lig'i haqida qayg'uradigan, sog'lom turmush tarzini olib borishni xohlaydigan shaxsni shakllantirishni anglatadi.

Butunlik tamoyili bolaning atrofidagi dunyoni yaxlit idrok etishini va uning tabiiy dunyo bilan birligini aks ettiradi.

Izchillik tamoyilini bilimlarni oddiydan murakkabroqgacha izchil rivojlantirish tizimida kuzatish mumkin.

Faoliyat tamoyili faoliyat asosida sinflar tizimini qurishni o'z ichiga oladi. Faoliyat jarayonida "bola - atrof-muhit" munosabatlarining shakllanishi va shakllanishi sodir bo'ladi.

Integratsiya tamoyili integratsiyalashgan yondashuv bilan maktabgacha ta'lim muassasasining barcha o'qituvchilari bolalar bilan ishlashning barcha bosqichlarida bir-biri bilan hamkorlik qilishlarini nazarda tutadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ekologik ta'lim texnologiyasi atrof-muhit komponentini o'z ichiga olgan bolalar faoliyatining turli turlarini (o'yin, mehnat, qidiruv, eksperimental faoliyat) birlashtirishga asoslangan.

Rolli o'yinlar tabiiy tarix, atrof-muhit yoki atrof-muhit mazmuni va muayyan qoidalar mavjudligini nazarda tutadi. Ular bolalarni turli tabiat hodisalari

va jarayonlari bilan tanishtirishga yordam beradi. Stol o'quv o'yinlari tabiiy ob'ektlardan foydalanishni o'z ichiga oladi. Bolalarning mustaqil o'yinlari atrof-muhit mazmunini o'z ichiga olishi kerak.

Qidiruv faoliyatini ko'kalamzorlashtirish bolalarni turli xil ekologik sharoitlarga jalb qilish orqali amalga oshirilishi mumkin.

Xulosa. Ta'lim tizimida o'quv jarayonini yangidan isloh qilish, yangi axborot texnologiyalariga asoslangan o'qitish usullarini ishlab chiqish, ularni keng joriy qilish bugunning talabidir. Shu jihatdan maktabgacha yoshdagi bolalarni ekologik tarbiyalashda kuzatish muhim hisoblanadi. Bunda bolada tabiatga nisbatan mehr uyg'onadi. Kuzatuvning har xil turlari bolani ekologik tarbiyalash bilan birga, uning aqliy salohiyatini ham oshiradi. Yangicha ijtimoiy sharoitda ta'lim-tarbiyada ko'zda tutilayotgan maqsadlarga erishish, bolalarning mashg'ulot va mashg'ulotdan tashqari xilma-xil tarbiyaviy faoliyatlarini uyushtirish, ularni bilimli, odobli, e'tiqodli, vatanparvar, mehnatsevar, barkamol inson qilib o'stirish zamon talabi. Prezidentimiz Sh.M. Mirziyoyev o'zining "Yangi O'zbekiston strategiyasi" nomli kitobida—"Bugun hayot yangicha fikrlash va ishlash, milliy "aql markazlari"mizni shakllantirishni talab etmoqda" deb alohida ta'kidlab o'tganlar. Haqiqatdan ham biz yaratishimiz kerak bo'lgan milliy aql markazlarimizda bolalar o'rganishi kerak bo'lgan ko'nikmalarga tanqidiy fikrlash, ijodiy fikrlash (ijodkorlik), hamkorlik, muloqot, jismoniy bilim, mantiqiy matematika va ijtimoiylashuv kabi ko'nikmalar kiradi. Bunday jarayonlar albatta bolani har tamonlama tarbiyali va tabiatga nisbatan oqilona yondashuvga o'rgatadi.

FOYDALANILGAN ABAIYOTLAR:

1. Sh.M. Mirziyoyev—"Yangi O'zbekiston Strategiyasi"-Toshkent-2021.
2. Kayumova.N.M.-"Maktabgacha pedagogika." T.: TDPU -2013 y. O'quv qo'llanma.
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlat standartini tasdiqlash to'g'risida" 2020 yil 22 dekabrda 802-sonli qaroriga 1-ilova Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning Davlat Standarti.
4. "Илк қадам" Мактабгача таълим муассасасининг Давлат ўқув дастури. Тошкент – 2018 й.
5. Goncharova E. V. G. Maktabgacha yoshdagi bolalarni ekologik tarbiyalash nazariyasi va usullari: oliy pedagogik o'quv yurtlari talabalari uchun ma'ruzalar kursi. – Nijnevartovsk: Nijnevart. ijtim. universitet nashriyoti, 2008.
6. Turobjonov S. , Tursunov T. , Pulatov X. Oqova suvlarni tozalash texnologiyasi T. : Musiqa, 2010,
7. Turobjonov S.M Ergashev A. , Ergashev T. Ekologiya, biosfera va tabiatni muhofaza qilish. T. : Yangi asr avlodi, 2005,
8. Qobilov Sh. Ekologiya qonunchiligini buzganlik uchun yuridik javobgarlikni takomillashtirish muammolari. NDA, T, 2002,
9. Шанасирова З.Ю. / Теория и методика ознакомления с природой / Учебник./ Чирчик:, «Zebo prints» 2023.
10. Z.Y.Shanasirova Maktabgacha ta'limda tabiat bilan tanishtirish. O'quv qollanma.— Toshkent. «BOOK TRADE 2022», 2022. – 120 b.